

dr hab. Anna Hrycaj, prof. Uczelni Łazarskiego

Poczta Polska jako centrum cyfrowego wsparcia obywateli

Zgodnie z art. 491(2) ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe wniosek o ogłoszenie upadłości może zgłosić dłużnik, z uwzględnieniem przepisów art. 8 i art. 9. Do wniosku o ogłoszenie upadłości i innych pism procesowych oraz dokumentów składanych przez dłużnika stosuje się odpowiednio przepis art. 216aa. W przypadku, o którym mowa w art. 216aa ust. 1, wniosek o ogłoszenie upadłości składa się na formularzu. Na gruncie tego przepisu pojawiają się w literaturze i orzecznictwie wątpliwość czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej upadły-konsument może składać pisma procesowe drogą tradycyjną („papierowo”) czy też jedynym dopuszczalnym trybem jest złożenie pisma w KRZ. W mojej ocenie wyniki wykładni literalnej, chociaż nie do końca jednoznaczne, wsparte wynikami wykładni systemowej oraz celowościowej prowadzą do wniosku, że upadły-konsument po ogłoszeniu upadłości jest zobowiązany do składania pism i dokumentów wyłącznie poprzez system teleinformatyczny obsługujący postępowanie sądowe (KRZ)¹.

Praktyka sądów pokazuje jednak, że są przypadki spraw, w których sądy dopuszczają składanie pism „w papierze” przez konsumenta również po ogłoszeniu upadłości oraz dokonują tradycyjnych (papierowych) doręczeń do konsumenta. Działanie takie jest oczywiście nieprawidłowe i nie wywołuje skutków prawnych. Jednak w niektórych przypadkach jest to działanie głęboko uzasadnione oczywistym w danej sprawie brakiem możliwości działania przez konsumenta w systemie teleinformatycznym. Innymi słowy, nie sposób nie zauważyć, że niekiedy działanie sądu w sposób niezgodny z prawem jest umotywowane dążeniem do zapewnienia konsumentowi możliwości realizacji gwarantowanego konstytucyjnie prawa do sądu.

Jak wynika z raportu „Wykluczenie cyfrowe podczas pandemii. Dostęp oraz korzystanie z internetu i komputera w wybranych grupach społecznych”² sporządzonego w 2021 r. przez Federację Konsumentów 4,51 mln Polaków w wieku 16-74 lata (15,5% tej grupy) nigdy nie korzystało z Internetu. Jeszcze więcej osób (4,78 mln) nigdy nie posługiwało się komputerem. Pod względem wykluczenia cyfrowego w Unii Europejskiej gorsza sytuacja jest tylko w sześciu państwach (Portugalia, Grecja, Rumunia, Chorwacja, Bułgaria i Włochy), ten sam wynik ma Litwa, a lepsza sytuacja jest w aż 19 krajach, w tym w niemal wszystkich z naszego regionu. Wynik Polski (15% osób niekorzystających nigdy z Internetu) jest znacznie poniżej średniej dla państw UE, wynoszącej 9 proc. Pod względem osób, które nigdy nie korzystały z komputera

¹ Por. szersza analiza: A. Hrycaj, Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej upadły-konsument może składać pisma procesowe drogą tradycyjną („papierowo”) czy też jedynym dopuszczalnym trybem jest złożenie pisma w KRZ?, <https://ipuir.lazarski.pl/pl/aktualnosci/czy-po-ogloszeniu-upadlosci-konsumentenckiej-upadly-konsument-moze-skladac-pisma-procesowe-droga-tradyc/>

² <https://www.federacja-konsumentow.org.pl/n,6,1479,1,1,wykluczenie-cyfrowe-podczas-pandemii.html>

wynik Polski (19 proc.) również jest znacznie poniżej średniej UE, wynoszącej 14 proc. Najbardziej na wykluczenie narażone są gospodarstwa domowe o najniższych miesięcznych dochodach (poniżej 2500 zł netto).

W marcu, w Ministerstwie Sprawiedliwości zaprezentowany został „Cyfrowy Sąd” – strategiczny program, który zmieni sposób funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Celem jego wdrożenia jest dostosowanie sądów do wyzwań współczesności oraz optymalizacja ich pracy. Harmonogram programu sięga do 2029 roku, a jego pierwsze efekty będą widoczne jeszcze w tym roku³. Należy w pełni i zdecydowanie poprzeć wszystkie zaproponowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości propozycje informatyzacji⁴, zauważając jednocześnie, że nieodłącznym elementem cyfryzacji sądów powinno być stworzenie systemu cyfrowego wsparcia dla obywateli.

W swoich poprzednich analizach rekomendowałam wsparcie sądownictwa poprzez utworzenie w ramach struktur samorządowych centrów informatycznego wsparcia obywateli. W 2022r. wskazałam, że powinien funkcjonować system łatwo dostępnych punktów, których pracownicy posiadaliby uprawnienia wprowadzania do różnych systemów wniosków i pism składanych przez obywateli oraz w których obywatele mogliby odbierać kierowaną do nich w systemie teleinformatycznym korespondencję⁵.

Obecnie, chciałabym sprecyzować zaprezentowane wcześniej stanowisko i zaproponować powierzenie zadania cyfrowego wsparcia obywateli spółce Poczta Polska.

Poczta Polska jest spółką akcyjną, której jedynym akcjonariuszem jest Skarb Państwa⁶. Jak wynika z doniesień medialnych „Rewolucja cyfrowa oraz wynikające z niej zmiany w potrzebach klientów spowodowały, że spółka znalazła się na krawędzi”⁷. W konsekwencji, Zarząd Poczty Polskiej ogłosił Plan Transformacji, zgodnie z którym spółka będzie stopniowo przekształcana w nowoczesną firmę kuriersko-detaliczno-finansowo-cyfrową. Zmiany obejmą kluczowe obszary działalności Poczty, takie jak usługi kurierskie czy finansowe. Nowy plan zakłada także modernizację systemów IT, procesów logistycznych oraz sieci sprzedaży. Powodem zmian profilu działalności jest wciąż pogarszająca się sytuacja finansowa.

W takiej sytuacji, można założyć, że rozszerzenie zakresu usług świadczonych przez Poczte Polską o usługi z zakresu cyfrowego wsparcia obywateli nie tylko będzie korzystne dla

³ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/program-cyfrowy-sad-zmieni-wymiar-sprawiedliwosci>

⁴ Digitalny Asystent Sędziego; Elektroniczne Postępowanie Upominawcze 3.0; Cyfrowy Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów; Budowa Centralnego Systemu Repertoryjno-Biurowego; Przebudowa Portalu Informacyjnego; Cyfrowa wymiana danych z Prokuraturą.

Program ma na celu umożliwienie przepływu dokumentów w formie elektronicznej z prokuratury do sądów. Jego celem jest usprawnienie obiegu dokumentów i przyspieszenie postępowania. Program w trakcie realizacji – rozpoczęcie pilotaży zaplanowane na połowę 2025 r.

⁵ A. Hrycaj, Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej upadły-konsument może składać pisma procesowe drogą tradycyjną („papierowo”) czy też jedynym dopuszczalnym trybem jest złożenie pisma w KRZ?, <https://ipuir.lazarski.pl/pl/aktualnosci/czy-po-ogloszeniu-upadlosci-konsumentenckiej-upadly-konsument-moze-skladac-pisma-procesowe-droga-tradyc/>

⁶ Art. 2 ust. 1 ustawa z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej "Poczta Polska" (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2064).

⁷ <https://www.poczta-polska.pl/news/rusza-wielka-reforma-poczty-polskiej-zarzad-oglosil-plan-transformacji/>

osób, które w różnych sprawach (nie tylko sądowych) muszą działać w systemach teleinformatycznych, ale również będzie uzasadnione ekonomicznie interesem Skarbu Państwa.

Poczta Polska jest najbardziej rozpoznawalnym polskim przedsiębiorstwem, z ogromną infrastrukturą. Jej placówki są dostępne dla każdego. Mówiąc wprost, każdy wie, gdzie w jego mieście, wsi, czy też na osiedlu jest placówka pocztowa.

Co istotne pracownicy poczty mają szczególny status, który dodatkowo uzasadnia powierzenie im zadań z zakresu obsługi w imieniu i na rzecz obywatela systemów teleinformatycznych. Zgodnie z art. 16 ustawy o komercjalizacji potwierdzone przez pocztę dowody przyjęcia wpłaty i dowody wypłaty, a w zakresie czynności określonych w art. 13 ust. 1 oraz w art. 14 ust. 1 i 2 również wystawiane przez Spółkę oświadczenia zawierające zobowiązania, zwolnienie z zobowiązań, zrzeczenie się praw lub pokwitowanie odbioru należności oraz stwierdzające udzielenie kredytu, pożyczki pieniężnej, wraz z informacją o ich wysokości, zasadach oprocentowania, warunkach spłaty – mają moc prawną dokumentów urzędowych. Zgodnie z art. 20 pracownikom poczty w związku z wykonywaniem obowiązku świadczenia powszechnych usług pocztowych przysługuje ochrona prawna przewidziana w przepisach prawa karnego dla funkcjonariuszy publicznych.

Proponowana przeze mnie zmiana wymaga oczywiście pewnych zmian legislacyjnych. Przede wszystkim konieczne byłaby zmiana art. 12 ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej "Poczta Polska"⁸, który określa przedmiot działalności Poczty Polskiej. Konieczne będą również bardziej szczegółowe regulacje dotyczące wykonywania nowych obowiązków oraz zmiany ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych. Potrzebne będą też pewne zmiany funkcjonalności systemu teleinformatycznego KRZ oraz innych systemów teleinformatycznych. Następnie konieczne będzie uzupełnienie infrastruktury Poczty Polskiej oraz szkolenia pracowników. Jednak to wszystko wpisuje się w zapowiadany przez Zarząd Poczty Polskiej proces transformacji. To również pozwoli rozwiązać problem osób wykluczonych cyfrowo w sposób, który zapewni im realny dostęp do cyfrowego sądu.

Podsumowując, uważam, że zapewnienie pełnego wsparcia osobom wykluczonym cyfrowo jest niezbędnym warunkiem transformacji sądownictwa w kierunku słusznie zaproponowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości. W mojej ocenie najlepszym sposobem rozwiązania tego problemu jest powierzenie tego zadania spółce Poczta Polska.

Warszawa, 13 maja 2025 r.

⁸ t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2064.